

۷- تشریحات و ضوابط قرارداد های بین المللی در جمهوری اسلامی ایران

فصل دوم - قراردادهای بین المللی

بخش اول - کلیات

الف - تعاریف

۱- تعریف قرارداد (۱)

.....

(۲)

قرارداد مترادف با عقداست. نویسندگان قانون مدنی در ماده ۱۸۳ عقدها را اینگونه تعریف کرده اند: "عقد عبارت است از اینکه یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر دیگر تعهدی را مری نمایند و مورد قبول آنها باشد." هرگاه موضوع عقد و یا قرارداد اقتصادی باشد از آن به معامله تعبیر می نمایند. بنابراین معامله اختصاصی به عقود مالی و معوض دارد، عقدا عم از معامله می باشد، هر معامله ای عقداست مثل بیع، اجاره، قرض، مضاربه و معاوضه و... ولی هر عقدی معامله نیست، بالفرض نکاح و زواج عقد است ولی معامله نمی باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تالار علوم انسانی (۳)

۲- تعریف قرارداد بین المللی

.....

قراردادهای تجاری اساس روابط بازرگانی بین المللی را

تشکیل می دهد، زیرا:

۱- Contract

۲- سید حسن امامی، حقوق مدنی (تهران: کتابفروشی اسلامیة، ۱۳۶۳)

جلد اول ص ۱۵۸.

محمدجعفر جعفری لنگرودی، ترمینولوژی حقوق (تهران: بنیاد استاد،

۱۳۶۲) شماره های ۳۶۱۴ و ۴۲۲۶.

ناصر کا تویان، حقوق مدنی- قواعد عمومی قراردادها (تهران:

انتشارات بهنشر، ۱۳۶۴) جلد اول ص ۱۳.

اولاً- طبیعت روابط تجاری ایجاب می کند که طرفین در تنظیم روابط مورد نظر از اختیار نسبتاً " کامل برخوردار بوده و با اعمال اصل حاکمیت اراده منظور خود را به هر نحو که مایل باشند تا مینمایند. ثانیاً- " برای متعاملین بعضاً " لازم می شود که روابط معاملی خود را از حاکمیت مقررات تفسیری قانون صلاحیت دارهائی بخشند و قیود و شرائطی سوای موارد مطروحه در قانون حاکم بر روابط تجاری ایجاد شده قائل شوند.

با وجود این و علیرغم اهمیت فوق العاده ای که قرارداد های تجاری بین المللی در امر تجارت بین الملل دارد، حقوقدانان ایران در حد کافی وارد این بحث نگردیده و ماهیت و عناصر قرارداد های بین المللی را نشکافته اند. متأسفانه بحث مختصری هم که از جانب بعضی از نویسندگان حقوقی در این زمینه ارائه گردیده است، تا حدودی مغشوش و غیر محققانه می باشد. در زبان حقوقی معاصر ایران " قرارداد بین المللی " معادل واژه " معاهده بین المللی " بکار رفته و قانونگذاران نیز دقت کافی در بکار بردن این اصطلاح نداشته اند.

قرارداد بین المللی که فی الواقع قرارداد اقتصادی و یا تجاری بین المللی است، عبارت از عهده ای است که جهت خرید یا هر نوع تعهد دیگری در مورد انتقال کالا یا خدمات و غیره بین دو یا چند شخص حقیقی یا حقوقی و یا سازمان دولتی در دو کشور مختلف منعقد

(۱) - محمدجعفر جعفری لنگرودی، همان شماره ۴۲۴،

عباسعلی عمیدزنجانی، همان ص ۲۸ به بعد،

وحیدمازندرانی، راهنمای عهد و عهدنامه های تاریخی ایران

(تهران، ابن سینا ۱۳۴۱) ص ۱۲.

محمد صفدری، حقوق بین الملل عمومی، جلد اول (تهران: ابوریحان،

۱۳۴۲)، ص ۱۶۷.

محمد رضا ضیائی بیگدلی، همان ص ۷۸ به بعد.

(۲) - قانون مقررات صادرات و واردات سال ۱۳۶۵، تبصره ماده ۹.

با توجه به این تعریف مشخص می شود که قرارداد بین المللی تابع حقوق داخلی یک یا چند کشور است و مشمول قواعد حقوق بین المللی عمومی نمی گردد. به عبارت دیگر روابط بازرگانی بین المللی تابع یک نظام حقوقی مافوق ملی نیست بلکه قواعد حل تعارض قوانین ملی، اینگونه روابط را در محدوده یک نظام حقوقی معین متمرکز می کند.

عنصر دیگری که از تعریف مزبور برای قراردادهای بین المللی شناخته می شود، داشتن ماهیت اقتصادی این نوع قراردادهاست. قرارداد بین المللی مربوط به منافع در تجارت بین المللی می شود و ارتباطی به حاکمیت دولتها ندارد. بنابراین موضوع قراردادهای بین المللی در تحلیل دقیقتر، عقود و معاملات است که تابع مقررات حقوق مدنی می شود، نهایتاً "به اعتبار اختلاف در تابعیت طرفین قرارداد یا ارتباط محل اجرای قرارداد یا موضوع قرارداد به کشور دیگری یا دخالت پدیده مرزی سیاسی به نوع دیگر در روابط حقوقی، قرارداد جنبه بین المللی پیدا می کند. با این وصف، قراردادهایی که بین دولتها و اشخاص یا شرکتهای خارجی منعقد می شود هر چند اهمیت زیادی برای کشور های مربوط ممکن است داشته باشد، هرگز معاهده محسوب نمی گردد.

بر قرارداد بین المللی به شرح مذکور آثار حقوقی زیادی مترتب می شود. یکی از این آثار که بسیار حائز اهمیت است قابلیت اعمال اصل حاکمیت اراده در تعیین قانون صلاحیتدار می باشد. قرارداد حسب تعریف، مخلوق اراده متعاملین است و بنا بر این منطق حقوقی فارغ از هر نوع مصلحت دیگری حکم می کند که طرفین قرارداد بتوانند از دانه هر قانونی

را که مناسب می دانند، حاکم بر تفسیر قرارداد و تحدید حدود تعهدات ناشی از قرارداد بزرگزینند.

ماده ۹۶۸ قانون مدنی اعلام داشته است:

"تعهدات ناشی از عقود، تابع قانون محل وقوع عقد است، مگر اینکه متعاقدين اتباع خارجه بوده و آنرا صریحا "یا ضمنا" تابع قانون دیگری قرارداد داده باشند."

تصور نشود که ماده مزبور قانون حاکم بر قرارداد را همیشه قانون محل انعقاد عقد می داند و جایی برای مدخلیت حاکمیت اراده در تعیین قانون غیر، باقی نمی گذارد، این ایراد را نویسندگان صاحب نظران حقوقی بر طرف ساخته اند. (۱)

ماده ۹۶۸ به دو قسمت قابل تجزیه است.

قسمت اول، بطور کلی، تعهدات ناشی از عقد، تابع قانون محل انعقاد عقد است و از آنجا که قاعده تعارض باید از قانون ماهوی از حیث طبیعت قاعده تبعیت کند، صدر ماده جنبه اختیاری دارد. متعاملین که در روابط قراردادی خود به موجب قانون ایران اختیار نسبتا "زیادی در زیر پا گذاردن مقررات تفسیری قانون ایران دارند، منطقا "باید حق داشته باشند قانون صلاحیت دار بر تعهدات قراردادی خود را نیز انتخاب کنند.

قسمت دوم، در ذیل ماده فوق توجه خاصی به وضع اتباع خارجه شده و فرض گردیده است که اتباع بیگانه میل به حاکمیت قانون ایران بر روابط قراردادی خود را ندارند و گرنه چگونه ممکن است عبارت ذیل ماده را حمل به ظاهر کرده و معتقد شویم که اتباع ایرانی در خارج حق انتخاب

(۱) - مرتضی نصیری، حقوق تجارت بین الملل (تهران: انتشارات

قانون دیگری را غیر از قانون محل وقوع عقد جهت حاکمیت بر قرارداد خود ندارند. اتباع ایرانی که با قانون ایران آشنائی بیشتری دارند ترجیح خواهند داد که قوانین ایران بر معامله آنها حکومت نماید.

بنا به مراتب مذکور روشن می شود که قانونگذار قانون مدنی در ماده ۱۹۶۸ از دو اماره مختلف استفاده کرده است؛ یکی فرض هماهنگی و یکسوئی حاکمیت اراده در تعیین قانون حاکم بر قرارداد با قانون محل انعقاد عقد و دیگری فرض میل نداشتن اتباع خارجی بر حکومت قانون ایران به قرارداد آنها.

در حال حاضر قانون محل انعقاد عقد بعنوان قانون صلاحیتساز جهت حکومت بر آثار قرارداد بعنوان یک اماره تغییرپذیر در کشورهای فرانسه، بلژیک و اسپانیا شناخته شده و حتی در سیستم حقوقی انگلیس نیز بعضاً "حاکم به اصل حکومت قانون محل انعقاد عقد بر قرارداد (۱) استناد می کنند.

ب- تشریفات تنظیم قراردادهای بین المللی

در خصوص ضرورت یا عدم ضرورت ارائه قراردادهای بین المللی به مجلس شورای اسلامی جهت تصویب، نظرات گوناگونی ابراز شده است. اختلاف نظر در این مورد ناشی از برداشتی است که از اصل ۷۷ قانون اساسی بعمل می آید. بعضی از مقامات دولتی یا قانونگذاری اعتقاد دارند که قراردادهای بین المللی باید مانند معاهدات به تصویب برسند.

(۱) - نجادعلی الماسی، تعارض قوانین (تهران: انتشارات دانشکده

حقوق، بی تا) شرح ماده ۹۶۸.

شورای محترم نگهبان که با توجه به اصل نود و هشتم قانون اساسی تنها مرجع صلاحیتدار برای تفسیر قانون اساسی است به اختلاف نظر در این زمینه پایان داده و در تفسیر اصل ۷۷ مزبور اعلام داشته است :

" اصل ۷۷ قانون اساسی با توجه به اصل ۱۲۵ از قراردادها هائی که برای انجام معامله بین وزارتخانه‌ها و سایر سازمانهای دولتی ایران و شرکتهای خارجی دولتی که دارای شخصیت حقوقی باشند، منعقد می‌گردد، منصرف است و موارد اینگونه قراردادها در صورتی که ضوابط کلی آن به موجب قانون عادی تعیین شده باشد، نیاز به تصویب مجلس شورای اسلامی ندارد. ولی قانون عادی می‌تواند انعقاد بخشی از این قراردادها را نیز بطور موردی موکول به تصویب مجلس شورای اسلامی بنماید. (۱)"

مطابق این نظر شورای نگهبان ملاک شمول و یا عدم شمول اصل ۷۷ قانون اساسی را به انواع توافقیهای بین المللی با توجه به موضوع توافق تعیین کرده است، معذک در این زمینه شرط دیگری نیز مورد نظر بوده است و آن اینکه هرگاه معامله یا یک شرکت خارجی دولتی منعقد می‌شود بایستی آن شرکت دارای شخصیت حقوقی مستقل باشد.

(۱) - پاسخ به سؤال شماره ۵۸۱۱۰ مورخ ۶۳/۶/۲ آقای نخست وزیر که طی نظر شماره ۲۰۰۹ مورخ ۶۳/۸/۱۶ اعلام گردیده است.

روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، مجموعه قوانین سال ۱۳۶۳ (تهران: چاپ روزنامه رسمی، ۱۳۶۳) ص ۳۵۷.

ملحوظ کلام در مورد نحوه انعقاد قراردادهای بین‌المللی آن است که انعقاد قراردادهای بین‌المللی چون اصولاً از اعمال اجرائی و اداری با ارباب صنایع و یا تشکیلات اقتصادی خارجی است، مشمول اصل ۷۷ قانون اساسی نمی‌گردد، ولی این امر مانع از آن نیست که قوه مقننه از باب نظارت بر امور اجرائی در موارد خاصی از دولت در مورد نحوه و علت انعقاد یک قرارداد خارجی توضیح بخواهد و در صورت لزوم انعقاد برخی قراردادهای پراهمیت را موقوف به تصویب در مجلس کند.

بخش دوم - ضوابط لازم رعایه در تنظیم متن قراردادهای

بین‌المللی

.....

اگر چه رعایت تشریفات مقرری برای عهدنامه‌ها و معاهدات، بطور کلی در انعقاد قراردادهای بین‌المللی لزومی ندارد، معذک نظر به آثار عمیقی که این نسوع قراردادهای بر شئون سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور بجای می‌گذارد، مراعات قوانین و مقررات جاریه کشوری، بالاخص قانون اساسی، قانون محاسبات، قوانین مالیاتی، مقررات کمرکی، مقررات بانکی و ارزی، مقررات بهداشتی و مقررات صادرات و واردات و دیگر قوانین مربوطه در تنظیم عقود بین‌المللی امری اجتناب‌ناپذیر است.

در تهیه و تنظیم متن قراردادهای بین‌المللی نکات زیادی باید مورد توجه متعاملین باشد تا حین اجرای قرارداد،

مشکلات و موانعی پیش‌نیامده و منجر به اضرار طرفین نگردد. اگر قراردادی میان اتباع یک کشور خاص منعقد شود و محل اجرا قرارداد نیز همان کشور باشد، مشکلات احتمالی این قرار داد در هر مرحله راه حل حقوقی روشنی در نظام حقوقی داخلی آن کشور دارد، اما وقتی در قراردادی پدیده مرزداخلت کرده و آنرا به شکل بین‌المللی درآورده است، در صورت مواجه شدن با مشکلات حقوقی، یافتن راه حل قطعی و مفید به حال هر دو طرف عقد کاری سخت و توأم با غوامض بین‌المللی خصوصی و حقوق تجارت بین‌الملل است. هرچند که در عصر فعلی قانونگذاران کشورهای جهان در میان قوانین خود متونسی را هم به عنوان قواعد حل تعارض قرار داده‌اند و قانون حاکم بر روابط خصوصی افراد و اشخاص را در زندگی بین‌المللی مشخص کرده‌اند، معذک نظر به اختلاف سیستم‌های حقوقی کشورهای مختلف دنیا، در مواردی بریک رابطه حقوقی بین‌المللی قوانین متعدد و یا مراجع قضائی مختلف طلب صلاحیت می‌کنند. انتخاب قانون صلاحیت‌دار در تعارض قوانین و برگزیدن محکمه صلاحیت‌دار جهت رسیدگی در تعارض صلاحیتها توأم با صرف وقت و هزینه زیاد و استفاده از نظرات متخصصین و اهل فن است. اشتغال به امور تجاری و دادوستد چه از طرف دولت باشد چه از طرف بخش خصوصی احتیاج به سرعت عمل دارد. حدوث مشکلات حقوقی شتاب روابط تجاری را در صحنه بین‌المللی بشدت‌کنند می‌نماید، اما زمانی که در قرار داد منعقد شده خود متعاملین با دوراندیشی و بکارگیری دقت در تنظیم متن راه حل مشکلات احتمالی را پیش‌بینی کرده باشند، نه تنها

خللی به سرعت روابط تجاری و مبادلات شغلی آنها وارد نمی شود بلکه به مقدار زیادی در هزینه‌ها و مخارج مربوط صرفه جوئی می گردد.

بدین ترتیب اهمیت تنظیم دقیق متن قرارداد و چاره اندیشی برای مشکلات احتمالی روشن می گردد. نکته دیگری که در اینجا از آن نباید غافل بود، این است که در اثر تلاش و مساعی حقوقدانان و صاحب نظران، قراردادهای نمونه‌ای بصورت فرم تهیه گردیده و آماده بکارگیری در موارد مختلف است، ولی با این همه چون مقررات حقوقی هر کشوری موارد خاصی را در تنظیم قراردادهای بین المللی لازم الرعایه می داند، استفاده از قراردادهای فرم و نمونه همیشه میسر نخواهد بود.

نکات اساسی که در تنظیم قراردادهای بین المللی باید مورد توجه قرار بگیرد.

۱- مشخصات طرفین قرارداد

رتال جامع علوم انسانی
مطالعات فرنگی

هر قرارداد ای همیشه دو طرف دارد، تعیین و مشخص کردن دقیق طرفین در عقود از مسلمات حقوقی است. در قراردادهای بین المللی ذکر موارد زیر در این خصوص ضروری است:

الف- نام و نشانی و مشخصات قانونی طرف ایرانی قرارداد.

ب- نام کامل و مشخصات دقیق نماینده طرف ایرانی قرارداد، شماره و تاریخ و نام صادرکننده اعتبارنامه نماینده مجاز برای امضاء قرارداد.

- ج - نام و مشخصات کامل طرف خارجی قرارداد بر اساس مدارک قانونی ، طرف خارجی قرارداد باید مدارک دال بر قانونی بودن سمت خود را که به تایید مراجع ذیصلاح در کشور متبوع وی رسیده و توسط کنسولگری یا سفارت ایران در محل نیز گواهی شده باشد ارائه نماید .
- د - نام و مشخصات نماینده صاحب امضاء و نام الاختیار موسسه طرف خارجی و نام صادرکننده و شماره و تاریخ اعتبار نامه رسمی نمایند^ه جهت امضاء قرارداد .
- ه - سایر مشخصات لازم طرفین قرارداد بر حسب موضوع قرارداد در صورت نیاز .

۲- موضوع قرارداد

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

نوع، مقدار، مشخصات کمی و کیفی کالا در صورت لزوم خدمات بعد از قرارداد باید روشن شود .

۳- مدت قرارداد

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

در متن قرارداد باید یستی تاریخ شروع و خاتمه قرارداد مشخص و به مقتضای موضوع قرارداد جدول زمان بندی شده مراحل انجام کار ضمیمه قرارداد شود .

۴- مبلغ قرارداد

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

کل مبلغ قرارداد باید به حروف و عدد به تفکیک ارزی یا ریالی و در صورت لزوم ارزی و ریالی ذکر گردد . مبنای قیمت گذاری کالا عم از فوب ، سی ، اند . اف و غیره باید مشخص و قیمت واحد کالا بر مبنای خالص

۸- نحوه حمل کا لا

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

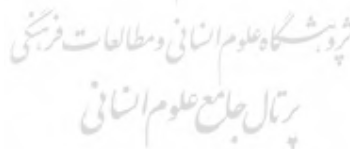
منظور داشتن موارد زیر در زمینه حمل کا لا ضروری است :

– بسته بندی ، نحوه بسته بندی کا لا باید با در نظر گرفتن حساسیت ، کیفیت و مشخصات کا لا متناسب با طریقه حمل مشخص گردد . علاوه بر رعایت مقررات استانداردهای بین المللی در نوع بسته بندی باید نظرات طرفین عقد و مقررات خاص شرکتهای حمل و نقل نیز در متن قرارداد منعکس گردد .

– اعلام حمل کا لا ، طرف خارجی قرارداد باید در فرصت زمانی پیش – بینی شده ، آماده بودن کا لا برای حمل و بند بارگیری اعلام دارد . مخابره نام وسیله حمل ، تاریخ حرکت و سایر موارد ضروری الزامی است . نوع مخابره باید در قرارداد قید گردد و حتی المقدور چند نوع مخابره را در متن قرارداد لازم الرعایه نمایند .

– اسناد حمل

– وسیله حمل کا لا

۹- ترخیص کا لا

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

نحوه ترخیص کا لا باید در متن قرارداد مشخص گردد . در قراردادهای خرید کا لا ترخیص به عهده طرف ایرانی قرارداد خواهد بود .

۱۰- ضمانتنامه ها

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

- ضمانتنامه پیش پرداخت
- ضمانتنامه حسن انجام کار
- کسور وجه الضمان

۱۱- تعدیل قیمت

oooooooooooo

۱۲- تغییر مقادیر کار

oooooooooooo

۱۳- نقشه‌ها و دستورالعمل‌ها

oooooooooooo

در قرارداد های خرید ماشین آلات و تجهیزات فنی طرف خارجی قرارداد باید متعهد شود که کلیه نقشه‌ها و دستورالعمل‌های لازم برای نصب، راه اندازی، بهره‌برداری و نگهداری را در اختیار طرف ایرانی قرارداد قرار دهد.

۱۴- تغییر شرایط و مشخصات فنی

oooooooooooo

۱۵- هزینه‌ها، حقوق و عوارض گمرکی

oooooooooooo

۱۶- بیمه

oooooooo

حق بیمه با ربری حداقل براساس ارزش C & F کالا تعیین گردد. با توجه به نوع کالا و حساسیت آن در مقابل خطرات حمل و نقل باید نزد شرکت سهامی بیمه ایران و یا هر شرکت بیمه معتبر دیگری که مقررات جاریه اجازه دهد، اقدام به عقد قرارداد بیمه نمود.

انجام مشاوره و کسب راهنمایی‌های ضروری از متخصصین شرکتهای بیمه ایران بسیار مفید است.

۱۷- حق بیمه اجتماعی

oooooooooooo

در قرارداد بین المللی، طرف خارجی قرارداد باید متعهد شود

۲۱- کارکنان خارجی

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

حدود استفاده از کارکنان خارجی با توجه به نوع تخصص مورد نیاز
سیاست اشتغال در زمان قرارداد با رعایت اصل هشتاد و دوم قانون
اساسی و اخذ مجوزهای لازم تعیین و در قرارداد قید گردد .

۲۲- دیرکرد و جریمه

۲۳- حق واگذاری انجام موضوع قرارداد به غیر

Force Major

۲۴- فورس ماژور (قوه قاهره) -

۲۵- قانون حاکم بر قرارداد

۲۶- حل و فصل اختلافات

۲۷- فسخ

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

در تنظیم قراردادها به حسب نوع معامله بایستی سعی شود که
حق فسخ در هر مرحله از معامله پیش بینی گردد. جزئیات و شرایط اعمال
حق فسخ، نحوه اطلاع از آن و جبران خسارات احتمالی و در صورت لزوم
مسئولیت هر یک از طرفین برای تامین منافع طرف مقابل پس از فسخ
در قرارداد باید تصریح شود.

۲۸- ابطال

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

نظر به حکومت قوانین صلاحیت دار برای قراردادها، هرگاه
موضوع قرارداد و شرایط آن مخالف قوانین و مقررات موضوعه جمهوری

اسلامی ایران باشد، قرارداد باطل و کان لم یکن خواهد بود. هرگاه طرف ایرانی (بخش خصوصی) در خارج از ایران اقدام به انعقاد قرارداد بجا
ت
تبعه بیگانه بنماید و در اثر عدم تصریح صلاحیت قانون ایران بر تعهدات
ناشی از قرارداد، قانون خارجی طلب صلاحیت کند، حقوق ایران آن
قسمت از امتیازات ایجاد شده به موجب قانون خارجی را معتبر می‌شناسد
که اجرای آن در ایران خلاف نظم عمومی و یا اخلاق حسنه نباشد. قانون
مدنی در ماده ۹۲۵ اعلام می‌دارد:

" محکمه نمی‌تواند قوانین خارجی و یا قراردادهای خصوصی
را که برخلاف اخلاق حسنه بوده و یا بواسطه جریحه دار کردن احساسات جامعه
یا بعلت دیگر مخالف با نظم عمومی محسوب می‌شود به موقع اجراء گذارد،
اگرچه اجراء قوانین مزبور اصولاً مجاز باشد. "

۲۹- زبان مکاتبات

۳۰- زبان قرارداد

هر قرارداد به‌نسخ مورد لزوم به زبانهای فارسی و یکی از
زبانهای بین‌المللی مورد قبول طرفین تهیه و تنظیم می‌شود. تمام
نسخه‌ها از اعتبار یکسان برخوردار بوده و باید شرط گردد که در صورت
اختلاف بین متون، متنی که به زبان فارسی است ملاک عمل قرار خواهد
گرفت. در موارد ضروری می‌توان یک زبان بین‌المللی را انتخاب و
قرارداد را به آن زبان تنظیم کرد.

۳۱- ضامم قرارداد

ضمائم قرارداد باید در متن قرارداد مشخص و جزء لاینفک آن تلقی

